

MUNI Law Working Paper Series
David Kosař & Radim Polčák, Co-Editors in Chief

MUNI Law Working Paper 2017.02

David Kosař & Samuel Spáč

**PREDSEDOVIA SÚDOV NA SLOVENSKU: OD MINISTERSKÝCH „SPOJOK“
K AUTONÓMNYM AKTÉROM**

December 2017/ Prosinec 2017

Masaryk university * Law Faculty * Brno * Czech Republic
MUNI Law Working Paper Series can be found at:
<http://workingpapers.law.muni.cz/content/en/issues/>

All rights reserved.
No part of this paper may be reproduced in any form
without permission of the authors.

*

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část tohoto working paperu nesmí být v jakékoliv formě
reprodukována bez souhlasu autorů.

MUNI Law Working Paper Series

ISSN 2336-4947 (print)

ISSN 2336-4785 (online)

Copy Editor: Adam Blisa

© David Kosař & Samuel Spáč

2017

Masarykova univerzita,

Právnická fakulta

Veveří 70, Brno 611 70

Česká republika

Abstract

In the presented paper we analyze relevant documents of decision-making bodies, complemented by insights presented in the media, regarding selection and appointment of Chief Justices of the Supreme Court of Slovak Republic (SCSR) between 1996 and 2014. Analysis shows that Chief Justices were always selected with the approval of parliamentary majority, despite the fact that formally powers shifted from the parliament to the Judicial Council. The second part of the paper studies changes in the position of district and regional courts' presidents and similarly shows considerable influence of political elites. All in all, paper demonstrates that politicians care who holds offices of court presidents, however it seems court presidents operate as rather autonomous actors, hence the purpose of political influence remains unclear.

Keywords

court presidents, judicial independence, judicial administration, informal powers.

Suggested Citation:

Kosař, David, Spáč, Samuel 'Predsedovia súdov na Slovensku: od ministerských „spojok“ k autonómnym aktérom' (2017), MUNI Law Working Paper No. 2017.02, available at: <http://workingpapers.law.muni.cz/dokumenty/42025>

Abstrakt

V prezentovanom výskume sa venujeme prostredníctvom analýzy relevantných materiálov rozhodovacích inštitúcií, využívajúc postrehy a názory prezentované v médiách, výberu predsedov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (NSSR) v rokoch 1996 až 2014. Analýza ukazuje, že výber predsedu NSSR sa doposiaľ vždy udial so súhlasom aktuálnej vládnej väčšiny, a to napriek tomu, že v tejto otázke došlo k zásadnej zmene právomocí, keď do roku 2001 bol predseda NSSR volený parlamentom a neskôr Súdnou radou SR. Druhá časť výskumu sa venuje zmenám na pozícií predsedov súdov okresných a krajských súdov a opäť ukazuje zásadný vplyv politických predstaviteľov. Výskum tak ukazuje, že politikom evidentne záleží na tom, kto zastáva pozície predsedov súdov, no zároveň sa zdá, že tí pôsobia ako pomerne autonómni aktéri, a tak účel politického vplyvu ostáva nejasný.

Klíčová slova

predsedovia súdov, sudcovská nezávislosť, správa súdnictva, neformálna moc

Doporučená citace:

Kosař, David, Spáč, Samuel 'Predsedovia súdov na Slovensku: od ministerských „spojok“ k autonómnym aktérom' (2017), MUNI Law Working Paper No. 2017.02, available at: <http://workingpapers.law.muni.cz/dokumenty/42025>.

Authors' Contact Details

David Kosář

Head of Judicial Studies Institute, Faculty of Law, Masaryk University
Czech Republic

Email: david.kosar@law.muni.cz

Samuel Spáč

Specialist at the Judicial Studies Institute, Faculty of Law, Masaryk University
Czech Republic

Email: samuel.spac@law.muni.cz

Kontakt na autory

David Kosář

Vedoucí Ústavu pro otázky soudnictví, Právnická fakulta Masarykovy univerzity
Česká republika

Email: david.kosar@law.muni.cz

Samuel Spáč

Odborný pracovník Ústavu pro otázky soudnictví, Právnická fakulta Masarykovy univerzity
Česká republika

Email: samuel.spac@law.muni.cz

PREDSEDOVIA SÚDOV NA SLOVENSKU: OD MINISTERSKÝCH „SPOJOK“ K AUTONÓMNYM AKTÉROM¹

David Kosař & Samuel Spáč

1.	Predsedia súdov: Výber, odvolávanie, právomoci.....	2
2.	Voľba predsedov Najvyššieho súdu: Od otvoreného k skrytému politickému vplyvu	4
2.1.	Pokoj pod politickou kontrolou (1990 – 1997).....	4
2.2.	Nástup Štefana Harabina: prehĺbenie politizácie (1998 – 2006).....	5
2.3.	Š. Harabin ako najsilnejší muž slovenskej justície (2006 – 2014)	7
2.4.	Zhrnutie	8
3.	Predsedia nižších súdov: Ako veľmi na nich politikom záleží?	9
3.1.	Niekoľko metodologických poznámok	9
3.2.	Prehľad rozdielnych ministerských prístupov k obmene predsedov súdov	10
3.3.	Zhrnutie	13
4.	Záver	14
5.	Literatúra	15

Predsedia súdov boli v komunistických režimoch prominentnými aktérmi v súdnych systémoch. Do týchto pozícií sa dostávali len preverení a spoľahliví sudcovia a práve oni slúžili ako akési „spojky“ ministrov spravodlivosti, pričom využívali svoje právomoci na zabezpečenie želaných výsledkov z pohľadu štátnej moci (Kühn 2009). Dôkazy o tom, že si aj po páde komunistických režimov v strednej a východnej Európe zachovali významné postavenie so značnými právomocami, sú síce vo výskume prítomné (Piana 2010, Popova 2012, Solomon 2012), no len zriedka sú títo aktéri v centre pozornosti (Kosař 2017). Rovnako zriedkavé je hlbšie skúmanie toho, ako predsedovia súdov svoje právomoci využívajú a ako tým vplývajú na súdne systémy (Kosař 2016). V dôsledku toho neexistuje systematická vedomosť o tom, kto sú predsedovia súdov, čo robia, ako sa ich úlohy a postavenie odlišujú medzi jednotlivými stupňami súdnej hierarchie či akou mocou v skutočnosti disponujú predsedovia najvyšších súdov, obzvlášť v prípadoch, keď je táto ich funkcia doplnená o paralelné pôsobenie na čele súdnej rady. Aj keď je táto téma nedostatočne pokrytá v postkomunistickom regióne, v Latinskej Amerike a západných demokraciách sú sudcovia vo vedúcich postaveniach predmetom viacerých výskumov naprieč rozličnými typmi režimov (Hilbink 2007, Kapiszewski 2012, Helmke a Rios-Figueroa 2011). Skúmané sú tiež neformálne väzby vnútri týchto súdnych systémov, vrátane determinantov vplyvu predsedov na všetkých úrovniach súdnej sústavy (Trochev a Ellett 2014, Dressel, Sanchez-Urribarri a Stroh 2017, Ingram 2016).

Práve vďaka zisteniam v tejto literatúre vieme, že predsedovia súdov často vystupujú ako strategickí aktéri reagujúci na rôznorodé inštitucionálne podmienky a politické okolnosti. Zároveň plnia duálnu funkciu. Na jednej strane komunikujú s politickou mocou, na strane druhej majú zásadné právomoci vo vzťahu k ostatným sudcom. Môžu preto pôsobiť ako „spojky“ politických

---

¹ Výskum prezentovaný v tejto kapitole bol financovaný z projektu udeleného European Research Council (ERC) v programe European Union's Horizon 2020 research and innovation programme č. 678375- JUDI-ARCH-ERC-2015-STG)

mocí, reprezentujú ich záujem dovnútra súdnictva, no zároveň využívať svoju moc autonómne voči podriadeným sudcom a aj navzdory predstavám politikov. Samozrejme, ich právomoci sa od systému k systému líšia a závisia od inštitucionálneho nastavenia v danej krajine – napríklad od centralizácie súdneho systému či modelu profesionálnych kariér sudcov (Guarnieri a Pederzoli 2002), či od prítomnosti a pretrvávania historických dedičstiev (Bobek 2008). Naprieč rozličnými systémami nedisponujú predsedovia súdov právomocami len v oblasti výkonu súdnictva, ale sú aj aktérmi s administratívnou (politickou) mocou. V otázkach výkonu súdnictva môžu vplývať na rozhodovanie súdov prostredníctvom prideľovania prípadov či rámcovaním diskusie vo vybraných otázkach (Maltzman a Wahlbeck 1996, Maltzman a Wahlbeck 2004, Wood, a iní 2000, Lax a Cameron 2007). V administratívnych otázkach zase významne ovplyvňujú ľudské a materiálne zdroje na súdoch (Popova 2012, Solomon 2012, Kosař 2016). A v neposlednom rade personálne prepájajú súdnictvo s výkonnou mocou. Práve kvôli tejto komplexnosti je kľúčové analyzovať nielen ich formálne postavenie a právomoci, ale aj ich interakciu s ostatnými zložkami moci, a zároveň brať do úvahy spoločenský kontext, v ktorom svoje funkcie vykonávajú.

Kontext a dynamika vzťahov medzi jednotlivými zložkami moci hrajú významnejšiu úlohu pri sudcoch najvyšších súdov, hoci aj predsedovia na nižších či odvolacích súdoch prichádzajú do stretu s politickou mocou (Hettinger, Lindquist a Martinek 2004). Úloha predsedov najvyšších súdov je v mnohých prípadoch zdôraznená tým, že vystupujú ako vrcholní predstavitelia súdnictva ako celku – napríklad v komunikácii s médiami (Hendrianto 2016) alebo v systémoch, kde zároveň pôsobia ako predsedovia súdnej rady (Bobek a Kosař 2014, Kosař 2016). V dôsledku toho si výber predsedov najvyšších súdov zasluhuje špeciálnu pozornosť – je viditeľný, osobný, často ideologický a takmer vždy politický (Pettys 2006).

Slovensko je ideálnym kandidátom na prípadovú štúdiu výberu predsedov súdov, a to z viacerých dôvodov. Po roku 1998 totiž v snahe o rýchlejšiu integráciu a vidinu blízkeho členstva v EÚ presunula Národná rada SR mnohé právomoci vo vzťahu k súdnej moci z exekutívy na novovytvorenú Súdnu radu, ktorej predseda – do roku 2014 – bol súčasne aj predsedom Najvyššieho súdu. Na druhej strane, právomoc menovať a odvolávať predsedov okresných a krajských súdov zostala poslednou právomocou značného významu, ktorú si aj po posilnení sudcovskej samosprávy ponechal v rukách minister spravodlivosti. Navyše, všetky doterajšie voľby predsedu Najvyššieho súdu SR boli fascinujúcim mocenským súbojom medzi rôznymi skupinami pôsobiacimi v rámci súdneho systému, pričom do týchto procesov priamo a nepriamo vstupovali aj politickí aktéri.

V nasledujúcej časti najskôr predstavíme zásadné právomoci predsedov súdov na všetkých úrovniach súdnej sústavy. Potom sa zameriame na výber predsedov Najvyššieho súdu SR od roku 1993 so špeciálnym dôrazom na politický rozmer prítomný v týchto procesoch. V tretej časti skúsime zmeny, ktoré sa udiali na pozícii predsedov súdov okresných a krajských súdov počas pôsobenia jednotlivých ministrov spravodlivosti, pričom ukážeme dlhodobý záujem jednotlivých ministrov na tom, kto vedie tieto súdy. V závere sú naše zistenia zahrnuté do diskusie o duálnom pôsobení predsedov súdov ako prostredníkov medzi politickými zložkami mocami a súdmi a ako autonómnych aktérov smerom dovnútra súdnej sústavy.

1. Predsedovia súdov: Výber, odvolávanie, právomoci

Spôsob výberu a odvolávania predsedov súdov na Slovensku sa po roku 1993 viackrát menil. Napriek týmto zmenám zostáva v otázke predsedov okresných a krajských súdov naďalej kľúčovým aktérom ministerstvo spravodlivosti. Ide súčasne o poslednú zásadnú právomoc

politických zložiek moci pomocou ktorej môžu ovplyvňovať kariéry sudcov a súdnictvo ako celok. Väčšiu časť skúmaného obdobia bol výber a odvolávanie predsedov súdov plne v rukách ministrov spravodlivosti. Tí svoju právomoc relatívne často využívali. K oslabeniu ministra spravodlivosti dochádza až od roku 2011, odkedy je pozícia predsedov súdov – podobne ako iné pozície v súdnictve – obsadzovaná prostredníctvom súťaživých výberových konaní, ktoré vykonávajú päťčlenné výberové komisie. Na rozdiel od výberu sudcov na okresné a krajské sudy, kde väčšina v komisii patrí zástupcom súdnictva, ústredným aktérom výberových komisií na predsedov ostáva ministerstvo spravodlivosti, ktoré nominuje do komisie až troch členov. Zvyšné miesta obsadzuje Súdna rada a sudcovská rada súdu. Proces je zároveň, rovnako ako výber sudcov, transparentný, a tak teoreticky umožňuje verejnú kontrolu, čo by malo súčasne oslabovať vplyv exekutívy na výber.

Predsedovia boli počas celého sledovaného obdobia menovaní na päť rokov. Takto časovo ohraničené predsednícke obdobie poskytuje ministrom možnosť ovplyvniť, kto súdu predsedá, aj bez toho, že by museli niekoho z funkcie odvolať. Vo výbere predsedu Najvyššieho súdu sa však ministerstvo spravodlivosti svojich právomocí formálne úplne vzdalo v prospech Súdnej rady. Predseda Najvyššieho súdu bol až do roku 2014 zároveň predsedom Súdnej rady, ktorý bol volený z členov tohto súdu práve Súdnu radou. Reformou z roku 2014 sa však tieto pozície rozdelili v reakcii na to, ako v predchádzajúcom období vo funkcii pôsobil Štefan Harabin, ktorého pôsobenie demonštrovalo nepredvídané riziká koncentrácie takejto moci (Bojarski a Stemker Köster 2012). V súčasnosti tak Súdna rada naďalej volí predsedu Najvyššieho súdu SR zo sudcov tohto súdu, ale predseda Súdnej rady je volený z jej členov a nemusí byť ani sudcom.

Právomoci predsedov súdov možno rozdeliť do dvoch hlavných kategórií: majú dosah na kariéry nižšie postavených sudcov a na svojich súdoch plnia do značnej miery rolu manažéra. Predsedovia okresných súdov tvoria komisie pre výber sudcov, čím majú možnosť vplývať na to, kto sa do súdnictva dostáva, i keď formálne nemajú v samotnom výberovom procese žiadne postavenie. Majú rozhodujúce slovo pri výbere súdnych úradníkov a súdnych asistentov, teda tej skupiny uchádzačov, ktorá je pri výbere nových sudcov najúspešnejšia (pozri kap. 4). Výrazný vplyv majú predsedovia súdov pri vyvodzovaní zodpovednosti voči sudcom, keďže práve oni vybavujú sťažnosti a majú súčasne možnosť iniciovať disciplinárne konanie voči sudcom na ich súde. Predsedovia krajských súdov majú túto právomoc navyše rozšírenú o možnosť podať návrh na disciplinárne konanie voči všetkým sudcom v danom kraji. V neposlednom rade, predsedovia súdov, osobitne tých krajských, hrajú zásadnú úlohu v procese kariérneho postupu sudcov (pozri viac kap. 5).

Smerom dovnútra súdov zabezpečujú predsedovia riadenie súdov v oblasti výkonu súdnictva, a to najmä tým, že rozhodujú o rozvrhoch práce. V tejto súvislosti je dôležité pripomenúť, že práve cez rozvrhy práce a pridelovanie spisov fungovali v minulosti predsedovia súdov ako „spojky“ politickej moci a zabezpečovali, aby sa dôležité prípady dostali do rúk prevereným a spoľahlivým sudcom. V deväťdesiatych rokoch 20. storočia sa takéto arbitrárne pridelovanie spisov stalo skôr korupčným rizikom, ktoré obmedzilo zavedenie tzv. elektronickej podateľne v roku 2002, ktorá zabezpečuje náhodné pridelenie spisu sudcom (Staroňová 2008). Jediným súdom, na ktorom sa tak nestalo, bol práve Najvyšší súd pod vedením Štefana Harabina.² Predsedovia súdov zároveň zastupujú sudy pri rokovaní o pridelení rozpočtových

---

² HARABIN: *Elektronická podateľňa má svoje výhody, ale i riziká*. Sme.sk. 6.7.2006. Dostupné na: <https://tech.sme.sk/c/2794800/harabin-elektronicka-podatelna-ma-svoje-vyhody-ale-i-rizika.html>

prostriedkov, čo má vplyv na personálne a materiálne zdroje súdov. Rozhodujú tiež o preraďovaní sudcov medzi súdnymi oddeleniami, na vyšších súdoch aj medzi kolégiami, alebo tiež o pracovnom prostredí jednotlivých sudcov (pridelenie kancelárií, technické vybavenie). V minulosti tiež rozhodovali o pridelení odmien, čo sa stalo nástrojom využívaným napríklad Štefanom Harabinom počas jeho pôsobenia vo funkcii predsedu Najvyššieho súdu (Kosař 2016, 326), no o túto právomoc predsedovia súdov napokon prišli.

2. Voľba predsedov Najvyššieho súdu: Od otvoreného k skrytému politickému vplyvu

Cieľom tejto časti je preskúmať úlohu politických elít, osobitne ministra spravodlivosti, vo výbere predsedu Najvyššieho súdu SR od roku 1990. Predseda tohto súdu je tradične jedným z najvyšších predstaviteľov súdnej moci, pričom medzi rokmi 2002 až 2014 bolo toto postavenie na Slovensku zdôraznené tým, že bol zároveň aj predsedom Súdnej rady, teda inštitúcie reprezentujúcej súdnictvo. Prezentovaná analýza využíva materiály z parlamentných zasadnutí – stenografické záznamy rozpráv, prerokovávané materiály, ako aj uznesenia prijaté Národnou radou. Druhým zdrojom sú zápisnice a materiály z rokovaní Súdnej rady, ktorá po parlamente prebrala úlohu voľby predsedu Najvyššieho súdu. Posledným zdrojom informácií, ktorých cieľom je zasadiť faktografické informácie do širšieho kontextu, sú informácie prezentované v médiách.

2.1. Pokoj pod politickou kontrolou (1990 – 1997)

Prvým predsedom Najvyššieho súdu SR po roku 1989 sa stal profesor práva a uznávaná právna autorita Karol Plank, ktorého zvolila SNR do funkcie v januári 1990 ako člena vtedajšieho ústredného prodemokratického hnutia Verejnosť proti násiliu. V tejto pozícii zotrval až do roku 1996, keď sa funkcie vzdal a vo veku 65 rokov odišiel do dôchodku. Plankova rezignácia na predsednícku funkciu ponúkla parlamentu prvú príležitosť zvoliť predsedu Najvyššieho súdu. Vo februári 1996 Národná rada prakticky bez akejkoľvek diskusie či záujmu médií zvolila do tejto funkcie Milana Karabína, sudcu trestného úseku Najvyššieho súdu. M. Karabín bol kariérnym sudcom, ktorý do súdnictva vstúpil v roku 1974, a na Najvyššom súde SR pôsobil od roku 1982. Dianie v parlamente bolo, s ohľadom na to, že volili najvyššieho predstaviteľa súdnej moci, pomerne nezáujímavé. Z celkového počtu 150 poslancov sa na hlasovaní zúčastnilo 91 a za Karabínovo zvolenie hlasovalo 83 z nich, zvyšní poslanci sa hlasovania zdržali. Po svojom zvolení sa Karabín v médiách prezentoval ako kandidát udržiavajúci status-quo, pričom zdôraznil, že sa bude usilovať o zachovanie a upevnenie nezávislosti sudcov a neplánoval žiadne zásadné personálne zmeny na súde, „pretože tam pracuje kolektív kvalifikovaných odborníkov“.³

V tejto funkcii však Karabín zotrval len necelé dva roky. Na konci novembra 1997 sa funkcie vzdal, odvolávajúc sa na zdravotné problémy.⁴ Média však ponúkali alternatívne vysvetlenia a spájali Karabínovu rezignáciu s nedávnymi udalosťami na Najvyššom súde, kde senát pod vedením sudcu Stanislava Lehotáka rozhodoval v prípade týkajúcom sa zmareného

³ M.Karabín o personálnych zmenách na Najvyššom súde neuvažuje. Sme.sk, 6.2.1996, dostupné na: <https://www.sme.sk/c/2102892/m-karabin-o-personalnych-zmenach-na-najvyssom-sude-sr-neuvazuje.html#axzz4ivFhA5sp>.

⁴ Funkcie som sa vzdal výlučne zo zdravotných dôvodov, tvrdí predseda Najvyššieho súdu SR. Sme.sk, 4.12.1997, dostupné na: <https://www.sme.sk/c/2044354/funkcie-som-sa-vzdal-vylucne-zo-zdravotnych-dovodov-tvrdi-predseda-najvyssieho-sudu-sr-zhovarame-sa-s-milanom-karabinom-predsedo.html#ixzz4k0pZyX75>

referenda z mája 1997. Lehoťákov senát vtedy zamietol žalobu poslanca za Maďarskú koalíciu (MK) L. Nagya voči ministrovi vnútra Gustávovi Krajčimu (HZDS), pričom svoje rozhodnutie, ktoré odporovalo existujúcemu rozhodnutiu Ústavného súdu, odôvodnil tým, že prezident SR Michal Kováč prekročil svoje právomoci a porušil ústavu.⁵ Najvyšší súd SR sa tak na krátky čas dostal do centra politického boja, keď sa rozhodnutím jedného zo senátov postavil na stranu vládnej koalície a vyvolal silnú kritiku v radoch parlamentnej opozície. Práve politický kontext je v tomto prípade kľúčový. V tom čase Mečiarova vláda, ktorá si vyslúžila prívlastky ako „autoritárska“ (Bunce a Wolchik 2011), „problémová demokracia“ (Kitschelt, a iní 1999) či označenie demokratického „oneskorenia“ v regióne (Janos 2002), začala v prieskumoch strácať na opozičné strany, čo naznačovalo, že strany vládnej koalície (HZDS-RS, SNS, ZRS) môžu prísť v parlamentných voľbách 1998 o moc. V tomto kontexte by tak snaha vládnej koalície ovládnuť Najvyšší súd nominovaním spoľahlivého kandidáta mohla do budúcnosti sťažiť novej moci potenciálne súdne konania o kauzách tretej Mečiarovej vlády (zmarené referendum, zavlečenie M. Kováča ml. a pod.)

2.2. Nástup Štefana Harabina: prehĺbenie politizácie (1998 – 2006)

Po odstúpení M. Karabína sa prvými verejne známymi kandidátmi na uvoľnenú funkciu stali Stanislav Lehoťák a Jozef Štefanko. Obaja boli kontroverzne vnímaní najmä kvôli blízkosti k vládnej koalícii HZDS. S. Lehoťák bol predsedom senátu, ktorý bol autorom kontroverzného rozhodnutia vo veci zmareného referenda. Verejnej tiež prezentoval svoje názory blízke vládnej koalícii, osobitne HZDS, na stránkach provládneho denníka *Slovenská republika*. J. Štefanko bol obdobne kontroverznou postavou. V roku 1996 bol vylúčený zo sudcovskej stavovskej organizácie – Združenia sudcov Slovenska, kvôli etickým previneniam, ktorých sa dopustil vo verejnoprávnej televízii na adresu protestov opozície.⁶ Nakoniec ani jeden z nich nebol oficiálne nominovaný na post predsedu Najvyššieho súdu, obaja však boli nominovaní na podpredsedov Najvyššieho súdu – uspel však iba Jozef Štefanko. Oficiálne bolo jeho odmietnutie odôvodnené nepotrebnosťou dvoch podpredsedníckych pozícií, ale zníženie šancí S. Lehoťáka mohlo byť spojené aj s vyjadrením poslanca Kresťanskodemokratického hnutia (KDH) Ivana Šimka, ktorý tvrdil, že počas svojho pôsobenia v pozícii ministra vnútra v roku 1992 dostal pozitívne lustračné osvedčenie jedného z kandidátov, ktoré médiá spájali práve s Lehoťákom.⁷ Oficiálnym kandidátom vládnej koalície sa tak stal Štefan Harabin, sudca trestného úseku Najvyššieho súdu, ktorý v súdnom procese pôsobil od roku 1983 a na Najvyšší súd sa dostal v roku 1991. Išlo o vtedy relatívne neznámeho sudcu, ktorý bol navyše spájaný viac s menšou koalíčnou stranou SNS než HZDS.

Minister spravodlivosti Jozef Liščák, nominant HZDS, predstavil Harabina v Národnej rade ako „ambiciózneho človeka“, pričom zdôraznil Harabinovu skúsenosť s prácou na ministerstve spravodlivosti, kde pôsobil v rokoch 1991-1992 v pozícii dohliadajúcej na plynulosť súdneho procesu. Dodal tiež, že „jeho charakterové i morálne postoje sú v súlade s etikou

⁵ Predseda Najvyššieho súdu sa vzdal funkcie, o jeho post sa údajne uchádzajú Lehoťák a Štefanko. Sme.sk, 3.12.1997, dostupné na: <https://www.sme.sk/c/2044319/predseda-najvyssieho-sudu-sa-vzdal-funkcie-o-jeho-post-sa-udajne-uchadzaju-lehotak-a-stefanko.html#ixzz4k0qjTtwU>

⁶ *Stanovisko združenia sudcov Slovenska*. Sme.sk, 29.3.1995, dostupné na: <https://www.sme.sk/c/2118835/stanovisko-zdruzenia-sudcov-slovenska.html#axzz4jYQUam8>

⁷ *Najdiskutovanejší kandidát Stanislav Lehoťák podpredsedom Najvyššieho súdu SR nebude*. Sme.sk, 12.2.1998, dostupné na: <https://www.sme.sk/c/2144070/najdiskutovanejsi-kandidat-stanislav-lehotak-podpredsedom-najvyssieho-sudu-sr-nebude.html#ixzz4k0xJNfB7>

sudcu“.⁸ Harabinova nominácia do funkcie predsedu Najvyššieho súdu prešla v parlamente v tajnom hlasovaní, keď návrh podporilo 83 poslancov, deväť boli proti a deväť sa hlasovania zdržali. Sudcovia boli voči zvoleniu Š. Harabina kritickí. Sudcovská rada Najvyššieho súdu, rovnako ako Rada sudcov Slovenskej republiky – predchodca dnešnej Súdnej rady, neodporučili parlamentu ani Š. Harabina, ani J. Štefanka ako podpredsedu súdu. Sudca Pavel Rohárik v mene Združenia sudcov Slovenska povedal, že vláda a parlament v tejto situácii „prejavili hlbokú neúctu k súdnej moci“ a tým preukázali, „že im nezáleží na mienke legitímnych orgánov súdnej moci“.⁹

Ďalšie voľby predsedu Najvyššieho súdu sa uskutočnili až v roku 2002. Zmenili sa formálne pravidlá voľby. Táto prešla do rúk novovzniknutej Súdnej rady, pričom nový predseda Najvyššieho súdu sa automaticky stal aj predsedom Súdnej rady. Ešte pred vznikom Súdnej rady sa pokúsil Š. Harabina z funkcie predsedu Najvyššieho súdu odvolať minister spravodlivosti Ján Čarnogurský, nominant KDH v širokej prodemokratickej a prointegračnej koalícii, argumentujúc, že inštitúciu reprezentujúcu nezávislé súdnictvo nemôže viesť politicky nominovaná osoba. Jeho návrh však zastavila Národná rada (Kosař 2016, 289-290).

Voľby predsedu Najvyššieho súdu sa konali v decembri 2002. Proti Š. Harabinovi, ktorí sa uchádzal o znovuzvolenie, stál sudca Najvyššieho súdu Sergej Kohut. V hlasovaní získal Štefan Harabin desať hlasov, za S. Kohuta hlasovalo šesť členov rady a dvaja sa hlasovania zdržali. Harabin sa však funkcie v novom volebnom období neujal. Kohutovi sa podarilo uspieť so sťažnosťou na Ústavnom súde. Súd rozhodol, že Kohut bol pri voľbách znevýhodnený, keďže na rozdiel od Harabina nebol v tom čase členom Súdnej rady a nemohol hlasovať sám za seba. Navyše, Harabin získal celkovo len minimálny potrebný počet hlasov na zvolenie, čo by sa mu, ak by vo voľbách nehlasoval, nepodarilo. Po tomto neúspešnom pokuse sa voľba ešte trikrát zopakovala. Až v októbri 2003 sa podarilo Súdnej rade konečne zvoliť nového predsedu Najvyššieho súdu. Vo voľbách proti sebe stáli traja kandidáti: Štefan Harabin, Milan Karabin – predseda tohto súdu v rokoch 1997 až 1998, a Juraj Majchrák, vtedajší podpredseda Najvyššieho súdu a jeden z najväčších kritikov Štefana Harabina. Ten podľa Majchráka svoju pozíciu využíval na znepríjemňovanie života niektorým sudcom, keď napr. na účasť v pracovných skupinách ministerstva spravodlivosti ich nútil brať si dovolenku, čo nebolo v súlade s dovtedajšou praxou, vyhrážal sa disciplinárnymi konaniami za účasť v takejto komisii, arbitrárne rozhodoval o úlohách pre členov súdu, bez vedomia a súhlasu sudcov v liste Dirkovi Meganeckovi v Európskej komisii napísal, že predkladaná novela ústavy, ktorou vznikla aj Súdna rada, nebola v súlade s názormi „takmer všetkých sudcov“, a to aj napriek tomu, že Združenie sudcov Slovenska aj Národná asociácia sudkýň Slovenska návrh podporili, či tolerovali a nekonali vo veci dôvodných podozrení z korupcie voči sudcovi Najvyššieho súdu.¹⁰ Karabin aj Majchrák prezentovali vo voľbách do veľkej miery podobné programy, Majchrák bol vnímaný ako reformnejší, Karabin ako umiernennejší kandidát. Deň pred samotnými voľbami sa Majchrák vzdal svojej kandidatúry v prospech Karabína a sám, ako člen rady zvolený sudcami, poskytol rozhodujúci desiaty hlas v prospech Karabína. Harabin napokon získal iba päť hlasov. Víťazstvo Karabína pravdepodobne pomohlo zabezpečiť aj to, že v Súdnej rade v tom období sedelo historicky

⁸ Stenografický záznam zo 41. schôdze Národnej rady Slovenskej republiky. 11.2.1998, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/dl/Browser/Document?documentId=65907>

⁹ *Súdnictvo je vo vleku politiky, tvrdí združenie sudcov o spôsobe obsadenia funkcií na NS*. 16/2/1998, dostupné na : <https://www.sme.sk/c/2144416/sudnictvo-je-vo-vleku-politiky-tvrdi-zdruzenie-sudcov-o-sposobe-obsadenia-funkcii-na-ns.html#ixzz4k13eWgNC>

¹⁰ Pozri napríklad: Otvorený list Juraja Majchráka Štefanovi Harabinovi z 8.8.2000. Dostupné na: <http://www.sudcovia.sk/sk/dokumenty/1334-otvoreny-list-juraja-majchraka-stefanovi-harabinovi-z-8-8-2000>

najmenej sudcov – len traja z deviatich členov nominovaných alebo zvolených politickými zložkami moci boli sudcovia, zvyšní šiesti pôsobili v iných právnických povolaniach.

2.3. Š. Harabin ako najsilnejší muž slovenskej justície (2006 – 2014)

Až do roku 2006 sa Milanovi Karabínovi v čele Najvyššieho súdu SR do značnej miery darilo upokojovať situáciu v súdnictve po pôsobení Š. Harabina. Situácia sa zmenila po parlamentných voľbách v roku 2006, keď sa ministrom spravodlivosti vo vláde R. Fica stal práve Š. Harabin ako nominant HZDS. Tu sa začína obdobie, počas ktorého sa súdnictvo ocitlo „v neporiadku a zmätku“ spôsobenom práve Harabinom (Bojarski a Stemker Köster 2012, 54). Z pozície ministra Harabin opakovane obviňoval Karabína zo zlého riadenia súdu a konflikt medzi nimi vyvrcholil, keď Karabín odmietol úradníkom z ministerstva vykonanie kontroly na Najvyššom súde. Z tohto dôvodu inicioval minister Harabin voči predsedovi Najvyššieho súdu Karabínovi disciplinárne konanie a hoci Ústavný súd napokon Harabinove argumenty odmietol, začal M. Karabín strácať podporu v Súdnej rade. Karabínov mandát predsedu Najvyššieho súdu vypršal v októbri 2008, no z dôvodu prebiehajúcej kontroly na Najvyššom súde boli voľby presunuté až na máj 2009. V tých voľbách bol jediným kandidátom Milan Karabín, no v Súdnej rade – kde okrem zástupcov sudcov boli členmi traja nominanti ministra Š. Harabina, traja nominanti parlamentu pod kontrolou vládnej koalície a traja nominanti provládneho prezidenta a bývalého poslanca za HZDS Ivana Gašparoviča – nezískal ani jediný hlas.

Ďalšie voľby sa uskutočnili 22. júna 2009. Na voľbách sa zúčastnil z pozície ministra spravodlivosti Š. Harabin, proti ktorému kandidovala sudkyňa Eva Babiaková. Jasne zvíťazil Harabin, ktorý získal 15 hlasov, protikandidátku nepodporil nikto z členov Súdnej rady, dvaja členovia rady sa hlasovania zdržali. Voľby sprevádzali protesty verejnosti pred sídlom Súdnej rady a počas vypočúvania kandidátov bola Babiaková jednou z členiek Súdnej rady obvinená z alkoholizmu.¹¹ Po svojom zvolení sa Š. Harabin vzdal ministerskej funkcie a na druhý deň bol prezidentom SR vymenovaný do pozície predsedu Najvyššieho súdu a Súdnej rady. Presun z exekutívnej funkcie do čela Najvyššieho súdu a Súdnej rady sa uskutočnil za menej ako 24 hodín. Kontroverznými zostali aj iné okolnosti voľby, najmä zloženie Súdnej rady SR. Priamo v nej sedeli niekoľkí členovia Súdnej rady, na ktorých mal Harabin z ministerskej pozície priamy dosah¹² – troch do rady menoval, celkovo štyroch počas svojho pôsobenia na ministerstve povýšil do predsedníckych funkcií na nižších súdoch a zároveň bol členom rady Harabinov štátny tajomník Daniel Hudák. Medzi podporovateľmi Harabina bola medzi členkami Súdnej rady aj sudkyňa Viera Petříková z Okresného súdu vo Vranove nad Topľou, ktorá vzápätí Harabina vystriedala na pozícii ministerky spravodlivosti.

Harabin stál na čele Najvyššieho súdu až do roku 2014, no ani on – rovnako ako všetci predchádzajúci predsedovia Najvyššieho súdu – nedokázal zabezpečiť svoje znovuzvolenie. Po vypršaní mandátu sa jeho opätovná kandidatúra stala z rôznych dôvodov toxickou pre každú politickú stranu vrátane vládnej strany SMER-SD, a do veľkej miery aj pre samotných sudcov. Alarmujúcou z tohto pohľadu bola aj nízka miera dôvery verejnosti, ktorá sa pohybovala na úrovni nižšej než 30 % (Európska komisia 2014).

¹¹ *Sudkyňa o alkohole: Chcela som si preverit' famu.* Pravda.sk, 23.6.2009. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/162271-sudkyňa-o-alkohole-chcela-som-si-preverit-famu/>

¹² *Sudcovia: Harabin bol zvolený protizákonne.* Sme.sk, 24.8.2009. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/4987051/sudcovia-harabin-bol-zvoleny-protizakonne.html>

Podobne ako v predchádzajúcich voľbách v Súdnej rade, aj v roku 2014 nestačil na zvolenie nového predsedu Najvyššieho súdu prvý pokus. Po úprave ústavy v roku 2014 došlo navyše k oddeleniu pozícií predsedu Najvyššieho súdu a Súdnej rady. Prvý pokus o zvolenie nového predsedu Najvyššieho súdu sa uskutočnil v máji 2014. Harabin sa opätovne uchádzal o pozíciu predsedu Najvyššieho súdu. Podporu mu v tejto voľbe vyjadrila väčšina sudcov Najvyššieho súdu, Združenie sudcov Slovenska a tiež sudcovské rady prevažne z východného Slovenska, odkiaľ Harabin pochádza. Proti nemu stáli dvaja kandidáti, Zuzana Ďurišová a Jana Bajánková. Bajánkovú na tento post navrhol minister spravodlivosti Tomáš Borec (SMER-SD) spoločne s tromi členmi Súdnej rady, predsedami krajských súdov v Bratislave, Nitre a Banskej Bystrici. Ďurišová mala podporu reformnej stavovskej organizácie Za otvorenú justíciu, ktorá vznikla práve v reakcii na Harabinove pôsobenie v justícii, navrhli ju tiež sudcovské rady krajských súdov v Bratislave a Trnave, sudcovská rada okresného súdu v Banskej Bystrici, ako aj 12 sudcov Najvyššieho súdu, medzi nimi aj bývalý predseda súdu Milan Karabín. Kandidáti tak reprezentovali tri odlišné postoje k otázkam správy súdnictva – od konzervatívneho a agresívne korporativistického štýlu, ktorý predstavoval Harabin, cez umiernený „stredový“ program reprezentovaný Bajánkovou, po najreformnejšiu, takpovediac opozičnú kandidátku Ďurišovu. Žiadny z kandidátov neuspel, v druhom kole hlasovania získali Harabin a Bajánková len šesť, resp. päť hlasov a voľby sa museli opakovať. V ďalšom kole volieb, ktoré sa uskutočnilo v septembri 2014, sa žiaden z neúspešných kandidátov uchádzať o funkciu nemohol. Opäť kandidovali traja uchádzači: Daniel Hudák, Harabinov bývalý štátny tajomník na ministerstve spravodlivosti; Daniela Švecová, nominovaná sudcovskou radou Krajského súdu v Trnave a tiež podporovaná väčšinou proreformných sudcov na Najvyššom súde; a Ivan Rumana, sudca správneho úseku Najvyššieho súdu, ktorý sa nominoval sám. Hoci mená uchádzačov boli nové, prví dvaja reálne reprezentovali totožné postoje ako uchádzači v prvom kole. Hudák reprezentoval krídlo Štefana Harabina, Švecová bola vnímaná ako kandidátka vládnej strany SMER, no pod jej podporu sa podpísala aj Zuzana Ďurišová kandidujúca v predošlých voľbách. Švecová súčasne patrila do úzkej skupiny sudcov, ktorých Harabin z pozície predsedu Najvyššieho súdu štedro odmeňoval bonusmi (Kosař 2016, 326), to však mohlo súvisieť s jej vtedajším členstvom v Súdnej rade. Po neúspešnom prvom kole sa do druhého dostali Hudák so Švecovou, kde napokon s jedenástimi hlasmi zvíťazila druhá menovaná, Hudák získal podporu len dvoch členov Súdnej rady.

2.4. Zhrnutie

Celkovo sa od vzniku samostatného Slovenska volil predseda Najvyššieho súdu päťkrát a žiadne z týchto volieb sa nevyhli kontroverzii. Do roku 2002 rozhodoval o predsedovi Najvyššieho súdu parlament. Vzhľadom na podporu, ktorú v tajnom hlasovaní získali je možné sa domnievať, že boli zvolení iba s podporu koalíčných poslancov. Obe voľby sprevádzala formálna rozprava pléna NR SR, ktorá nepovedala nič o kandidátoch, ani ich predstavách pôsobenia na čele Najvyššieho súdu. V prípade druhej voľby v roku 1997 navyše parlament úplne ignoroval stanoviská a výhrady orgánov sudcovskej samosprávy a dosadil „vládneho“ kandidáta navzdory názoru predstaviteľov súdnej moci. Napriek tomu, že sa po roku 2001 právomoc voliť predsedu Najvyššieho súdu presunula do rúk Súdnej rady, každý z úspešných kandidátov mal za sebou viac či menej explicitnú podporu politických aktérov. Úspešný kandidát vo voľbách 2003 M. Karabín bol, na rozdiel od svojho protikandidáta, vnímaný ako antimečiarovský a proreformný, pričom napriek podpore politicky nominovaných členov Súdnej rady zvíťazil len

tesne. Príkladom splynutia politickej a sudcovskej moci bola voľba Štefana Harabina v roku 2009. O pozíciu sa uchádzal z kresla ministra spravodlivosti SR, pričom ho zvolila Súdna rada, ktorú si priamo a nepriamo vybudoval na svoj obraz. Aj posledná voľba z roku 2014, v ktorej uspela Daniela Švecová, ukazuje vplyv politických aktérov, ktorí sa rozhodli ukončiť pôsobenie Š. Harabina. Je zrejme, že presunutie voľby predsedu Najvyššieho súdu z parlamentu do Súdnej rady neznižilo vplyv rozhodujúcich politických aktérov, ktorí si, zdá sa, napokon vždy presadili kandidáta blízkeho parlamentnej väčšine.

3. Predsedovia nižších súdov: Ako veľmi na nich politikom záleží?

Podobne ako pri pozícii predsedu Najvyššieho súdu, aj sudcovia nižších súdov mohli doposiaľ do značnej miery očakávať, že zmena vo vládnucej politickej reprezentácii bude viesť aj k zmenám na čele súdov. Vo všeobecnosti totiž platí, že až do roku 2011 boli ministri spravodlivosti takmer neobmedzenými „vládcami“ nad predsedami okresných a krajských súdov a minimálne teoreticky ich mohli menovať a odvolávať podľa vlastného uváženia. K formálnej zmene došlo v roku 2011, keď boli zavedené súťaživé výberové konania, ale minister spravodlivosti naďalej kontroluje výber predsedov nomináciou väčšiny členov výberovej komisie.

V tejto časti upriamujeme pozornosť na predsedov okresných a krajských súdov v období 1993 - 2016. Hoci sú individuálne menej dôležitými aktérmi než predseda Najvyššieho súdu, majú významné právomoci v otázke profesionálnych kariér sudcov, ale aj v otázkach správy súdov. Osobitne predsedovia krajských súdov disponujú značnými právomocami, keďže okrem „svojho“ súdu zasahujú aj do správy súdov a sudcovských kariér v rámci celého kraja. Na základe dát poskytnutých Ministerstvom spravodlivosti SR sa budeme venovať zmenám na pozíciách predsedov okresných a krajských súdov v rokoch 1993 až marca 2016. Vo výskumnom súbore sa nachádza celkom 64 súdov, pričom identifikovaných bolo viac než 500 období, v ktorých sudcovia pôsobili ako predsedovia súdov, alebo boli poverení dočasným plnením úloh predsedu súdu. Takýmto obdobím sa myslí akékoľvek obdobie, v ktorom bol sudca buď vymenovaný do funkcie predsedu súdu, alebo poverený plnením úloh predsedu súdu, až do momentu, keď ho nahradil niekto iný. Dáta celkovo pokrývajú obdobie šiestich vlád a ôsmich ministrov spravodlivosti v nasledujúcom poradí: Jozef Liščák (december 1994 – október 1998), Ján Čarnogurský (október 1998 – október 2002), Daniel Lipšic (október 2002 – február 2006), Lucia Žitňanská (február 2006 – júl 2006), Štefan Harabin (júl 2006 – jún 2009), Viera Petříková (jún 2009 – júl 2010), Lucia Žitňanská (júl 2010 – apríl 2012), Tomáš Borec (apríl 2012 – marec 2016).

3.1. Niekoľko metodologických poznámok

Na posúdenie vplyvu jednotlivých ministrov budeme venovať pozornosť zmenám na postoch predsedov súdov. Za zmenu považujeme situáciu, v ktorej počas obdobia ministra dôjde k zmene osoby, ktorá súdu predsedá – teda ak je na začiatku a na konci ministrovho obdobia vo funkcii na čele súdu iná osoba. I keď je takáto operacionalizácia vplyvu ministra výrazným zjednodušením, máme za to, že pokiaľ je minister nespokojný s predsedom konkrétneho súdu, tak ho počas svojho obdobia na ministerstve spravodlivosti vymení. Samozrejme, to, či sa ministromi podarí predsedu súdu vymeniť, závisí aj od ďalších faktorov. Ak totiž nikto zo zvyšných sudcov nie je ochotný prevziať predsednícku funkciu, možnosti ministra sú v takom prípade obmedzené. Rovnako tiež platí, že počas pôsobenia v ministerskej funkcii nebude mať minister príležitosť predsedu súdu vymeniť, pretože odvolania sa síce diali, no možno aj kvôli

tomu, že boli tradične kritizované, ministri ich až tak často nevyužívali. Na druhej strane, vždy mali možnosť počkať na uplynutie funkčného obdobia predsedov súdov, prípadne mali možnosť využiť neformálne prostriedky na to, aby ich „presvedčili“ k vzdaniu sa predsedníckej funkcie. Limitom takejto operacionalizácie je tiež to, že nedokáže odfiltrovať zmeny, ktoré boli spôsobené úplne prirodzene – tým, že niekto dobrovoľne stratil záujem byť predsedom súdu či napríklad odišiel zo súdu, či už do dôchodku alebo na iný súd. Napriek tomu by mala analýza pomôcť preskúmať frekvenciu zmien na predsedníckych pozíciách a to, ako sa početnosť zmien líši medzi jednotlivými ministrami. Tieto zistenia nám umožnia zmysluplnejšie diskutovať o pozícií predsedov okresných a krajských súdov v slovenskom súdnom systéme a o tom, ako veľmi ministrom záleží na tom, kto tieto pozície zastáva.

Dáta, ktoré sme získali, neumožňujú zodpovedne analyzovať obdobie, keď bol ministrom Jozef Liščák. Nebolo totiž vždy možné zistiť, kto bol v pozícií predsedov súdov na začiatku jeho pôsobenia v ministerskej funkcii v roku 1994. Vieme však, že prakticky všetci predsedovia súdov, ktorí pôsobili v týchto funkciách počas komunistického režimu, boli po novembri 1989 zo svojich funkcií odvolaní a nahradení novými demokratickými elitami (Kosař 2016, 290). Dostupné dáta ukazujú, že minister Liščák počas svojho pôsobenia v kresle nejakým spôsobom rozhodol aspoň o 49 predsedoch súdov z celkového počtu 62 okresných a krajských súdov, ktoré existovali v tom čase – buď vymenoval nových predsedov, odvolal tých starých, alebo niekoho dočasne poveril plnením úloh predsedu súdu bez formálneho vymenovania do funkcie. Nakoľko však nie je k dispozícii základňa na porovnanie – teda údaj o tom, kto boli predsedovia súdov na začiatku jeho obdobia, tieto dáta využívame len na vytvorenie kontextu na porovnanie v ďalších obdobiach. Povedané inak, na základe dostupných dát neviem povedať, či v tomto období došlo reálne k zmene v pozícií predsedu súdu, alebo Liščák vymenoval do tejto pozície toho istého sudcu.

3.2. Prehľad rozdielnych ministerských prístupov k obmene predsedov súdov

V tabuľke 1. sú zahrnuté počty zmien, ktoré jednotliví ministri urobili na pozíciách predsedov súdov, ako aj percentuálne vyjadrenia podielu súdov, na ktorých k takejto zmene došlo. K najmenšiemu počtu zmien došlo vzhľadom na krátkosť ich pôsobenia počas prvého ministerského obdobia Lucie Žitňanskej a Viery Petříkovej, ktoré dokončovali volebné obdobie po svojich predchodcoch, ktorí z ministerskej pozície dobrovoľne odišli. Obe vymenili menej než 10 % predsedov okresných súdov a jedného z ôsmich predsedov krajských súdov. Druhý najnižší počet zmien sa udial počas ministerského pôsobenia Daniela Lipšica (2002-2006), ktorý bol v predošlom období štátnym tajomníkom ministra Jána Čarnogurského. Pri predpoklade, že Lipšic mal aj z tohto dôvodu najmenšiu motiváciu využiť svoje právomoci na zásadné zmeny v pozíciách predsedov súdov, možno považovať mieru jeho vplyvu – približne 28 % na okresných súdoch a jednu zmenu na krajských súdoch – za isté východisko pre zhodnotenie miery zásahov ostatných ministrov. Počnúc Š. Harabinom v roku 2006 všetci ostatní ministri, ktorí slúžili hlavnú časť volebného obdobia, obmenili približne polovicu predsedov okresných súdov a aspoň polovicu predsedov krajských súdov.

Minister (obdobie)	Počet OS **	Zmeny na OS	% zmien na OS	Počet KS	Zmeny na KS	% zmien na KS
Ján Čarnogurský (1998-2002) *	56	17	30,4	8	4	50
Daniel Lipšic (2002-2006)	46	13	28,3	8	1	12,5
Lucia Žitňanská (2006)	46	3	6,5	8	1	12,5
Štefan Harabin (2006-2009)	54	31	57,4	8	4	50
Viera Petříková (2009-2010)	54	4	7,4	8	1	12,5
Lucia Žitňanská (2010-2012)	54	26	48,2	8	6	75
Tomáš Borec (2012-2016)	54	26	48,2	8	5	62,5

Tabuľka č. 1.: Zmeny na postoch predsedov súdov počas obdobia jednotlivých ministrov spravodlivosti (1998 – 2016)

Zdroj: autor (dáta od: Ministerstvo spravodlivosti SR)

* V období ministra Čarnogurského sú do analýzy zahrnuté len tie sudy, pre ktoré bola dostupná informácia o tom, kto bol predsedom súdu na začiatku ministerského obdobia.

** Percentuálne vyjadrenie je vždy počítané len z počtu súdov, ktoré existovali na konci daného ministerského obdobia, nakoľko sa toto číslo počas sledovaného obdobia viackrát menilo.

Obdobnú frekvenciu výmen na predsedníckych pozíciách sme zaznamenali počas funkčného obdobia ministra spravodlivosti J. Čarnogurského v rokoch 1998 až 2002. Už v decembri 1998 odvolal Čarnogurský predsedov všetkých súdov a požiadal všetky sudcovské rady – ako vtedajšie orgány sudcovskej samosprávy, aby do týchto funkcií navrhli kandidátov podľa vlastného výberu. Existuje viacero vysvetlení takéhoto kroku. Po prvé, takéto opatrenie mohlo súvisieť so snahou novej vlády M. Dzurindu ukázať sa ako dôveryhodný partner v procese európskej integrácie a deklarovať svoj záujem či ochotu podniknúť kroky v prospech depolitizácie súdnej moci. Po druhé, na rozdiel od svojho predchodcu Jozefa Liščáka, ktorý predtým pôsobil ako sudca, bol J. Čarnogurský menej prepojený na sudcovský stav, a teda nepoznal dostatočné množstvo sudcov na to, aby sám vykonal razantnejšie zmeny. Po tretie, Združenie sudcov Slovenska bolo počas vlády V. Mečiara hlasným kritikom jeho vlády a jeho zásahov do súdnej moci, čo mohlo vytvoriť dojem, že sudy a sudcovia sú ochotní sa vyrovnáť s dedičstvami mečiarizmu samostatne, a preto nie je potrebné do toho procesu politicky zasahovať. V neposlednej rade mohlo ísť o snahu posilniť legitimitu nového ministra v radoch

sudcov, preukázanie dôvery sudcovskému stavu a vymedzenie sa voči jeho predchodcovi, ktorý sudcov označil za „smradov“ a „frackov blbých ako tágo“.¹³

Napriek tomu, že J. Čarnogurský ako minister umožnil súdom nominovať „svojich“ predsedov, len 14 z celkovo 64 súdov dobrovoľne vymenilo svojich predsedov. Sudcovské rady teda ponechali v predsedníckych funkciách mnohých predsedov z obdobia predchádzajúcej vlády V. Mečiara. Čarnogurský svoj prísľub dodržal a všetkých predsedov vymenoval, alebo znovu vymenoval v dňoch 20. a 21. januára 1999. Neskôr však Čarnogurský pristúpil aj k odvolávaniu predsedov súdov mimo pôvodne stanovených mantinelov. Napríklad v auguste 1999 odvolal z funkcie predsedu Krajského súdu v Bratislave, oficiálne kvôli pochybeniam pri prideľovaní prípadov sudcom, i keď médiá naznačovali, že sa tak dialo kvôli dvom rozhodnutiam súdu v prospech bývalého predsedu vlády SR V. Mečiara.¹⁴

Relatívne nízku frekvenciu výmen predsedov súdov zo strany ministrov spravodlivosti ukončil príchod Štefana Harabina do funkcie v roku 2006. Počas svojho prvého roku pôsobenia vymenil 30 predsedov súdov. Viacero z novovymenovaných malo úzke prepojenie na Harabina osobne alebo na strany vládnej koalície. Napríklad, Viera Petříková bola do sudcovskej funkcie vymenovaná v roku 1992 a okrem krátkeho obdobia, počas ktorého bola dočasne pridelená na výkon funkcie na Krajský súd v Prešove, pôsobila ako radová sudkyňa na relatívne malom súde vo Vranove nad Topľou. V roku 2007 bola Š. Harabinom vymenovaná do funkcie predsedníčky tohto súdu a odvtedy jej kariéra závratne stúpala. V roku 2007 sa najskôr stala členkou Súdnej rady, do ktorej bola nominovaná ministrom Harabinom, o dva roky neskôr, po Harabinovom odchode na čelo Najvyššieho súdu po ňom prevzala ministerskú pozíciu. Po jej ukončení sa na krátko presunula späť na okresný súd, aby bola vzápätí povýšená priamo na Najvyšší súd. Podobne sa začalo kariérne dariť Alene Šiškovéj. V roku 2007 ju Harabin vymenoval za predsedníčku okresného súdu v Topoľčanoch, neskôr sa stala členkou Súdnej rady zvolenou parlamentom a v roku 2013 bola z okresného súdu preložená priamo na Najvyšší súd. Príkladmi sudcov, ktorí boli v tomto období vymenovaní do predsedníckych funkcií a neskôr boli navrhnutí do politických funkcií, sú Monika Jankovská a Kajetán Kičura. Prvá menovaná sa počas Harabinovho pôsobenia na ministerstve stala predsedníčkou okresného súdu v Trenčíne a neskôr štátnou tajomníčkou za SMER-SD počas pôsobenia ministra Tomáša Boreca v rokoch 2012 až 2016, a pôsobenia ministerky Lucie Žitňanskej (MOST-HÍD), ktorá sa ujala opätovne úradu v roku 2016. Kičura sa zas v roku 2012 stal predsedom Správy štátnych hmotných rezerv Slovenskej republiky.

Vládu Roberta Fica nahradila v roku 2010 pravicová koalícia pod vedením Ivety Radičovej. Ministerkou spravodlivosti sa opäť stala Lucia Žitňanská a počas necelých dvoch rokov trvania vlády stihla vymeniť až 32 sudcov okresných a krajských súdov, teda presne 50 % z nich, vrátane M. Jankovskej či K. Kičuru, ktorí sa do týchto pozícií dostali len štyri roky predtým. V priamej reakcii na svojho predchodcu v ministerskej pozícii Š. Harabina do funkcie predsedov súdov vrátila 10 sudcov, ktorí ich zastávali pred príchodom Harabina. V rámci komplexnejších zmien v súdnictve, ktoré vo veľkej miere reagovali na stav v akom sa súdnictvo nachádzalo, ministerstvo spravodlivosti presadilo aj zavedenie súťaživých výberových konaní na pozície predsedov okresných a krajských súdov. Aj keď minister aj naďalej zostáva významným

¹³ *Minister J. Liščák označil sudcov za „smradov“ a „frackov blbých ako tágo“.* Sme.sk, 16.4.1997, dostupné na: <http://www.sme.sk/c/2071456/minister-spravodlivosti-j-liscak-oznacil-sudcov-za-smradov-a-frackov-blbых-ako-tago.html>

¹⁴ *Judges fired for mismanagement.* Spectator.sme.sk, 23.8.1999. Dostupné na: <https://spectator.sme.sk/c/20010616/judges-fired-for-mismanagement.html>

hráčom, ktorého vo výberovej komisii zastupuje väčšina členov, je zmena posunom k systému výberu, ktorý bude aspoň formálne chránený pred úplnou svojvôľou ministerského výberu.

Napriek tomu, že vplyv ministra spravodlivosti na výber predsedov sa po roku 2011 formálne oslabil, počet zmien na predsedníckych pozíciách výraznejšie neklesol. Počas ministerského obdobia Tomáša Boreca za SMER-SD (2012-2016), bývalého predsedu Slovenskej advokátskej komory, došlo až k 50 percentnej obmene na postoch predsedov okresných a krajských súdov. Až 28 z týchto 31 predsedov sa stalo predsedami na danom súde po prvýkrát, čo znamená, že sa do veľkej miery pretŕhali väzby, ktoré mohli vzniknúť v minulosti a do čela súdov sa postavili takpovediac nezatŕažení sudcovia. Na druhej strane dvaja z nich – Ľuboš Sádovský z Krajského súdu v Bratislave a Eva Fulcová z Okresného súdu Bratislava I sa stali v roku 2012 nominantmi parlamentu do Súdnej rady. Vysoký podiel súdov, na ktorých došlo k obmene na predsedníckom poste a zároveň veľmi vysoký počet nových ľudí, ktorí uspeli vo výberových konaniach do týchto pozícií môže mať viaceré vysvetlenia. Prvé z nich je založené na predpoklade, že minister – rovnako ako jeho predchodcovia – aktívne využíval svoje možnosti na to, aby zabezpečil obmenu na postoch predsedov súdov. To by v každom prípade viedlo k popretŕhaniu možných lojalít medzi predsedami súdov a bývalými ministrami. Mohol to však urobiť preto, aby si vytvoril vlastnú „sieť“ v súdnom systéme, alebo jednoducho preto, aby súdnictvo od takýchto sietí očistil. Druhou možnosťou je, že podobne ako J. Čarnogurský v roku 1998, Borec jednoducho nechal sudcov, aby si spomedzi seba vybrali najvhodnejších adeptov, pričom tí využili túto možnosť vo väčšej miere než v rokoch 1998-1999. Zmena v postoji sudcov by tiež mohla mať viacero vysvetlení. Mohla by súvisieť jednoducho s pokrokom, väčším sebavedomím a azda aj hlbším vzťahom k ideí nezávislosti prítomným v súdnej moci, a teda vedomým odlúčením sa od politických aktérov. Zároveň to môže byť dôsledkom intenzívnej politizácie posledných rokov a snahy sudcov upokojiť situáciu v súdnictve a oslobodiť sa od silného politického a verejného záujmu posledných rokov.

3.3. Zhrnutie

Frekvencie zmien, ktoré na malé výnimky robili ministri spravodlivosti na pozíciách predsedov okresných a krajských súdov, naznačuje, že politickým zložkám záleží na tom, kto pôsobí v týchto funkciách. Dôvodov na to môže byť viacero. Ministri môžu dosadzovať takých predsedov, ktorí najviac spĺňajú ich predstavy o manažéroch súdov. Tiež môže platiť, že si vyberajú tých, ktorým v polarizovanom slovenskom súdnictve viac veria či takých, s ktorými majú vybudované určité vzťahy a môžu ich naozaj využívať ako svoje „spojky“ smerom dovnútra súdov. Samozrejme, možnosťou je aj kombinácia týchto či ďalších, nám nateraz neznámych dôvodov. Dostupné dáta naznačujú, že sa postoj k sudcom v pozícii predsedov súdov v čase menil. Na začiatku deväťdesiatych rokov došlo k plošnej obmene a očiste od predsedov súdov z komunistických čias, pri ktorých možno povedať, že existuje všeobecná zhoda, že počas nedemokratického režimu pôsobili ako „spojky“ vládnej moci a dohliadali na to, aby všetko šlo v súlade s jej predstavami. O období mečiarizmu toho v tomto momente kvôli nekvalitným dátam až tak veľa povedať nemožno, no v nasledujúcich obdobiach je možné identifikovať niektoré trendy. Najskôr nejednoznačný vzťah ministrov k predsedom súdov prejavujúci sa snahou proces výberu odpolitizovať, ktorý bol na strane druhej kombinovaný s určitou nedôverou voči sudcovskému stavu a z toho vyplývajúcej potreby ponechať si možnosť do tohto procesu zasahovať. Od roku 2006 sa nástupom Š. Harabina vplyv politických aktérov vo výbere predsedov významne zvýšil. Práve počas tohto obdobia politika najvýraznejšie prenikla do

sudcovského stavu, keďže medzi tými, ktorí boli do funkcií predsedov povýšení, možno nájsť viacerých takých, ktorí pôsobili v politických funkciách, alebo takých, ktorí boli politikmi nominovaní do Súdnej rady. Podobný prístup zvolila neskôr v rokoch 2010-2012 aj Harabinova kritička Lucia Žitňanská. Najprv v snahe zmierniť politizáciu v súdnictve z pozícií odvolala mnohých predsedov menovaných práve Š. Harabinom. Ak by išlo o jej jediný krok vo vzťahu k obsadzovaniu pozícií predsedov bolo by treba dodať, že sa vo využití právomocí ministra nijako neodlišovala od Š. Harabina. Na rozdiel od neho ale prinajmenšom formálne oslabilu svoju absolútnu pozíciu pri výbere predsedov tým, že ich výber presunula do rúk výberových komisií. Tento krok je možné interpretovať aj v kontexte teoretických argumentov, podľa ktorých sa politickí aktéri „dobrovoľne“ vzdávajú právomocí ovplyvňovať súdnictvo s cieľom poistenia sa pred budúcim zneužitím závislého súdnictva v neprospech ich vlastných záujmov (Finkel 2005, Ginsburg 2003). Aký bol efekt tohto oslabenia je predčasné hodnotiť, je ale zrejmé, že slovenské súdnictvo nebolo nikdy bližšie k odpolitizovaniu výberu predsedov okresných a krajských súdov. Otázkou zostáva, či k tomu dochádza v dôsledku inštitucionálneho dizajnu alebo rozhodnutím ministrov nezasahovať do tohto aspektu správy súdneho systému.

4. Záver

Z prezentovanej analýzy je zrejmé, že ministri spravodlivosti, ktorí sú dlhodobo tými aktérmi, ktorí o predsedoch súdov rozhodujú, majú záujem tieto svoje právomoci využívať. A to nielen v prípade predsedu Najvyššieho súdu, kde je politický záujem očakavanejší a aj pochopiteľnejší, ale aj v prípade predsedov okresných a krajských súdov. Aké ciele ministri či iní politickí aktéri týmto angažovaním sa sledujú už tak zrejmé nie je. Vo všetkých piatich prípadoch voľby predsedu Najvyššieho súdu, či už v parlamente alebo v Súdnej rade, napokon uspel iba ten kandidát, ktorý mal podporu aktuálnej parlamentnej väčšiny. Napriek tomu, že v deväťdesiatych rokoch bol predseda Najvyššieho súdu volený priamo v Národnej rade, neexistujú empirické dôkazy o tom, ako politickí aktéri kontrolovali kandidátov, ktorých do funkcie zvolili. Po tom, čo sa rozhodovanie o tejto otázke presunulo do Súdnej rady, sa výber predsedu Najvyššieho súdu stal súčasťou politického zápasu, ktorý často kopíroval koalíčno-opozičnú logiku v podobe sporu medzi konzervatívnym a reformným prístupom k správe súdnictva. Na druhej strane, na pozíciu predsedu Najvyššieho súdu bol jednoznačne najaktívnejší Štefan Harabin, ktorý túto funkciu zastával v rokoch 2009 až 2014 a svoje právomoci využíval na trestanie svojich kritikov či dopĺňanie súdu názorovo blízkymi sudcami (napr. Kosar 2016). Jeho aktivity však ťažko prepojiť s politickými záujmami niekoho iného. Politickí aktéri mu síce umožnili získať silný vplyv v súdnictve, no jeho konanie vykazovalo známky autonómnosti, v rámci ktorej išiel často aj proti záujmom tých, ktorí pôvodne prispeli k jeho zvoleniu, ale i koncu vo funkcii. Inou otázkou je, či Štefan Harabin sleduje vlastné politické ciele a či tieto korešpondujú s názormi politických zoskupení, ktoré ho na vrcholné miesta sudcovskej hierarchie vyniesli – najmä HZDS a azda aj SNS, obe strany s viacerými kauzami – či už s podozreniami z korupcie či činmi, ktoré boli predmetom tzv. Mečiarových amnestií, ktoré by mohli mať niekedy dohru pred súdom. Tiež treba zdôrazniť, že Harabin využíval svoju moc aj na to, aby svoje názory a postoje „zabetónoval“ v súdnictve, a na Najvyššom súde obzvlášť, a tie sa môžu prejaviť aj v prípade, že Harabin nebude disponovať akoukoľvek mocou dovnútra súdnictva.

V prípade výberu predsedov okresných a krajských súdov je možné taktiež pozorovať dlhotrvajúci vplyv ministrov spravodlivosti, ale jeho význam nie je jednoznačný. Predsedovia súdov sú aktívni najmä v otázkach správy súdov a sudcovských kariér, čo síce môže zásadným

spôsobom vplývať na personálne obsadenie súdnictva ako celku, no z pohľadu ministrov spravodlivosti by to nebol príliš efektívny krok. Jediný zdokumentovaný prípad, v ktorom predseda súdu zohrával dôležitú úlohu v prospech bývalého ministra spravodlivosti, opäť súvisí s osobou Štefana Harabina. Predsedníčka súdu v tomto prípade nebola vymenovaná priamo Harabinom, no bola považovaná za jeho spolupracovníčku a podporovateľku v Súdnej rade. Do funkcie predsedníčky súdu Bratislava I ju vymenovala Harabinova nástupkyňa v kresle ministra Viera Petříková. V spore Harabina proti Generálnej prokuratúre, ktorý sa dotýkal ochrany osobnosti, bola vec pridelená mladej sudkyňi po tom, čo predsedníčka súdu na krátke obdobie dvoch týždňov upravila rozvrh práce takým spôsobom, aby civilné žaloby pripadli len jednej z troch sudkýň.¹⁵ Ešte kontroverznejšie na tomto prípade je to, že sudkyňa, ktorá v danej veci nakoniec rozhodla v Harabinov prospech a priznala mu odškodné vo výške 150 tisíc eur, bola na vymenovanie do sudcovskej funkcie navrhnutá Súdnu radou, ktorej práve Š. Harabin predsedal. Tento prípad je však ojedinelý a tvrdenie, že by ministri využívali inštitút vymenovania predsedov súdov na to, aby vedeli zabezpečiť želané rozhodovanie súdov, nie je možné zodpovedne ani potvrdiť, ani vyvrátiť. Celkovo sa tak zdá, že predsedovia súdov sú – až na výnimočné prípady – pomerne autonómnymi aktérmi a ministri nad nimi žiadnu osobitnú kontrolu nevykonávajú. Zároveň však platí, že si táto otázka zaslúži omnoho väčšiu pozornosť práve pre nesúlad medzi tým, ako výrazne politickí aktéri zasahujú do toho, kto funkciu predsedov súdov vykonáva a tým, ako málo vieme o tom, prečo to robia.

5. Literatúra

- Bobek, Michal. „The Fortress of Judicial Independence and the Mental Transitions of the Central European Judiciaries.“ *European Public Law, Vol. 14, No. 1*, 2008: 99-123.
- Bobek, Michal, a David Kosař. „Global Solutions, Local Damages: A Critical Study in Judicial Councils in Central and Eastern Europe.“ *German Law Journal, Vol. 15, No. 7*, 2014: 1257-1292.
- Bojarski, Lukasz, a Werner Stemker Köster. *Aktuálny stav slovenského súdnictva a jeho výzvy*. Bratislava: Nadácia otvorenej spoločnosti, 2012.
- Bunce, Valerie, a Sharon Wolchik. *Defeating Authoritarian Leaders in Post-Communist Countries*. New York: Cambridge University Press, 2011.
- Dressel, Björn, Raul Sanchez-Urribarri, a Alexander Stroh. „The Informal Dimension of Judicial Politics.“ *Annual Review of Law and Social Science, Vol. 13, No. 1*, 2017.
- Európska komisia. *Eurobarometer 82.3*. TNS Opinion, 08.11.2014 - 17.11.2014, Kolín, Nemecko: GESIS Data Archive, 2014.
- Finkel, Jodi S. „Judicial Reform as Insurance Policy: Mexico in the 1990s.“ *Latin American Politics and Society, Vol. 41, No. 1*, 2005: 87-113.
- Ginsburg, Tom. *Judicial Review in New Democracies: Constitutional Courts in Asian Cases*. New York: Cambridge University Press, 2003.

---

¹⁵ Prušová, Veronika. *Šéfka súdu pobla náhode aj pri pridelení Harabinovej žaloby*. Sme.sk. 5.5.2013, dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/6790835/sefka-sudu-pomohla-nahode-aj-pri-prideleni-harabinovej-zaloby.html>

- Guarnieri, Carlo, a Patricia Pederzoli. *The Power of Judges*. New York: Oxford University Press, 2002.
- Helmke, Gretchen, a Julio Rios-Figueroa, . *Courts in latin America*. New York: Cambridge University Press, 2011.
- Hendrianto, Stefanus. „The Rise and Fall of Heroic Chief Justices: Constitutional Politics and Judicial Leadership in Indonesia .“ *Pacific Rim Law & Policy Journal*, Vol. 25, 2016.
- Hettinger, Virginia A., Stefanie A. Lindquist, a Wendy L. Martinek. „Comparing Attitudinal and Strategic Accounts of Dissenting Behavior on the U.S. Courts of Appeals.“ *American Journal of Political Science*, Vol. 48, No. 1, 2004: 123-137.
- Hilbink, Lisa. *Judges Beyond Politics in Democracy and Dictatorship: Lessons from Chile*. New York: Cambridge University Press, 2007.
- Ingram, Matthew C. *Crafting Courts in New Democracies: The Politics of Subnational Judicial Reform in Brazil and Mexico*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016.
- Janos, Andrew C. *East Central Europe in the Modern World: The Politics of the Borderlands from Pre- to Postcommunism*. Stanford, CA: Stanford University Press, 2002.
- Kapiszewski, Diana. *High Courts and Economic Governance in Argentina and Brazil*. New York: Cambridge University Press, 2012.
- Kitschelt, Herbert, Zdenka Mansfeldová, Radoslaw Markowski, a Gábor Tóka. *Post-Communist Party Systems: Competition, Representation and Inter-Party Competition*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- Kosař, David. *Perils of Judicial Self-Government in Transitional Societies*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016.
- Kosař, David. „Politics of Judicial Independence and Judicial Accountability in Czechia: Bargaining in the Shadow of the Law between Court Presidents and the Ministry of Justice.“ *European Constitutional Law Review*, Vol. 13, No. 1, 2017: 96-123.
- Kühn, Zdeněk. „Socialistická Justice.“ In *Komunistické právo v Československu: Kapitoly z dějin bezpráví*, editor Michal Bobek, Pavel Molek, & Vojtěch Šimíček, 822-847. Brno: Masarykova Univerzita, 2009.
- Lax, Jeffrey R., a Charles M. Cameron. „Bargaining and Opinion Assignment on the US Supreme Court.“ *The Journal of Law, Economics and Organization*, Vol. 23, No. 2, 2007: 276-302.
- Maltzman, Forrest, a Paul J. Wahlbeck. „A conditional model of opinion assignment on the Supreme Court.“ *Political Research Quarterly*, Vol. 57, No. 4, 2004: 551-563.
- Maltzman, Forrest, a Paul J. Wahlbeck. „May it please the chief? Opinion assignment in the Rehnquist Court.“ *American Journal of Political Science*, 1996: 421-443.
- Pettys, Todd E. „Choosing a Chief Justice: Presidential Prerogative or a Job for the Court?“ 22 *Journal of Law and Politics* 231, 2006.

- Piana, Daniela. *Judicial Accountabilities in New Europe: From Rule of Law to Quality of Justice*. London: Routledge, 2010.
- Popova, Maria. *Politicized Justice in Emerging Democracies: A study of Courts in Russia and Ukraine*. New York: Cambridge University Press, 2012.
- Solomon, Peter H. „The Accountability of Judges in Post Communist States: From Bureaucratic to Professional Accountability.“ In *Judicial Independence in Transition*, editor Anja Seibert-Fohr, 909-936. Heidelberg: Springer, 2012.
- Staroňová, Katarína. „Projekt "Súdny manažment" ako protikorupčný nástroj.“ In *Jedenást' statočných: Prípadové štúdie protikorupčných nástrojov na Slovensku*, editor Emília Sičáková Beblavá, & Miroslav Beblavý, 215-229. Bratislava: Transparency International Slovensko, 2008.
- Trochev, Alexei, a Rachel Ellett. „Judges and Their Allies: Rethinking Judicial Autonomy through the Prism of Off-Bench Resistance.“ *Journal of Law and Courts*, Vol. 2, No. 1, 2014: 67-91.
- Wood, Sandra L., Linda Camp Keith, Drew Noble Lanier, a Ayo Ogundele. „Opinion Assignment and the Chief Justice: 1888-1940.“ *Social Science Quarterly*, Vol. 81, No. 3, 2000: 798-809.

* * *